

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ МОТИВАЦІЇ МОЛОДИХ ДОСЛІДНИКІВ ДО НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА НАВЧАННЯ В АСПІРАНТУРІ

Діордій К. В.

Бібліографічний опис: Діордій К. В. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ МОТИВАЦІЇ МОЛОДИХ ДОСЛІДНИКІВ ДО НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА НАВЧАННЯ В АСПІРАНТУРІ // Якість освіти в умовах змін: наукові пошуки, педагогічна практика та предметні методики : збірник матеріалів І Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції. Кам'янець-Подільський, 2026. С. 137–141.

Видавець: ГО «Педагогічна платформа “Якість освіти”»

Оригінальні сторінки у збірнику: 137–141

УДК 159.9:378.14

Діордій Катерина Василівна,

магістр психології,

Кропивницький, Україна

Актуальність проблеми. В умовах тривалої війни на території України виникає гостра необхідність у збереженні та розвитку наукового потенціалу держави. Особливої важливості набуває питання підготовки молодих науковців, здатних до проведення високоякісних наукових досліджень, які сприятимуть інноваційному розвитку держави. Поруч з тим серед викликів, що гальмують процес розвитку наукового потенціалу України є низький рівень мотивації до побудови наукової кар'єри молодими людьми внаслідок економічної нестабільності, психологічних бар'єрів та невизначеності професійних перспектив, а також надмірного емоційного навантаження.

Мета тез полягає в аналізі соціально-психологічних чинників, що впливають на мотивацію молодих людей до навчання в аспірантурі та побудови наукової кар'єри.

Основний виклад матеріалу. О. Поліщук та Д. Баталова провели емпіричне дослідження 8 чинників мотивації, що здатні вплинути на студентів четвертого року навчання НаУКМА при прийнятті рішення про продовження наукової кар'єри. У дослідженні взяв участь 91 респондент із різних факультетів зазначеного університету.

Учені дійшли висновків, що зацікавлених у подальшій науковій роботі дуже мало (10% досліджуваних зацікавлених, а 72% не зацікавлені). При цьому значна частина респондентів зазначила, що не займатимуться наукою навіть при високій

зарплатні, а чверть респондентів акцентували увагу на тому, що фінансова складова є чинником, що не мотивує до подальшої наукової діяльності поруч із кар'єрним зростом та станом науки в Україні загалом. Як наслідок, що парадоксально, матеріальна складова хоча й не є основним чинником, але низькі зарплати у державному секторі усе ж відлякують студентів від продовження наукової діяльності на рівні з недостатнім розумінням специфіки навчання в аспірантурі студентами.

Як наслідок, на думку учених, важливим є проведення просвітницької діяльності стосовно специфіки навчання в аспірантурі серед студентів та вивчення демотивуючих факторів[2, с.81].

Таким чином, спираючись на дослідження науковців, можемо підсумувати, що існує потреба у впровадженні просвітницьких заходів, спрямованих на роз'яснення специфіки навчання в аспірантурі, наукової діяльності серед широкого кола студентів молодших курсів, зокрема першого бакалаврського рівня. Окрім того, мотиваційним чинником є окреслені чіткі кар'єрні, фінансові перспективи та підтримка уже на етапі прийняття рішення.

У дослідженні Н. Головач та Т. Осадчої зазначено, що психолого-педагогічна підтримка є необхідною при підготовці аспірантів, адже сприяє психоемоційному благополуччю, розвитку дослідницьких компетентностей та інтеграції молодих дослідників у академічне середовище. На думку дослідників, в умовах українських реалій постає потреба у закріпленні на інституційному рівні супервізійних програм, надання психологічних консультацій та наставництва для майбутніх докторів філософії. У сучасних реаліях підготовка дослідників потребує комплексного підходу, зокрема поєднання психологічних, педагогічних та організаційних засобів впливу. Авторська модель учених дозволяє надати усебічну підтримку молодим науковцям та включає у себе чотири блоки: психологічний, педагогічний, організаційно-менторський, соціально-інституційний.

Реалізується на індивідуальному, кафедральному та університетському рівнях. Таким чином вона сприятиме підвищенню якості досліджень аспірантів, зменшенню кількості відрахувань талановитих учених на етапі навчання, що вигорають внаслідок високого рівня навантаження та відсутності належного рівня підтримки. Окрім того, розробка дослідників націлена на сприяння формуванню для кожного окремого аспіранта зрілої наукової ідентичності та зміцненню наукового потенціалу на рівні держави[1, с.10].

Отож, внаслідок зазначеного вище маємо можливість стверджувати, що існує потреба у підтримці аспірантів на психологічному, педагогічному, організаційно-менторському та соціально-інституційному рівнях. Таким чином, підтримка повинна бути як індивідуальною для кожного окремого аспіранта, так і на рівні університету й держави, адже це сприятиме підвищенню якості досліджень молодих дослідників та підвищить науковий потенціал країни, що нині є надзвичайно важливим аспектом внаслідок війни, що триває.

Попередню думку підтверджують висновки до дослідження групи зарубіжних учених Qiming Li, Xian Du, Hua Chen, Xianli Zhou. У їх статті вказано, що виклики

під час дослідження можуть мотивувати аспірантів до пошуку інноваційних шляхів вирішення тієї чи іншої задачі, у той час як стрес через перепони здатен знижувати внутрішню мотивацію до наукової роботи. Окрім того, на рівень мотивації впливає наявність ідентифікації з роллю ученого та рівень підтримки з боку наукового керівника[3, с.9].

Отже, можемо зробити висновок, що пошук інноваційних варіантів вирішення наукових задач залежить від мотивації, яка має позитивний зв'язок із рівнем підтримки наукового керівника, ідентифікацією себе з роллю ученого та викликами, які з'являються під час проведення дослідження. При цьому перепони негативно впливають на мотивацію молодих дослідників.

Практичне значення роботи полягає у тому, що результати теоретичного аналізу можуть бути використані при удосконаленні системи підготовки майбутніх аспірантів, шляхом розробки та впровадження освітніх програм для молоді, щоб мотивувати до побудови наукової кар'єри, програм психологічної підтримки майбутніх дослідників як на етапі підготовки до аспірантури, вступу та навчання, при розробці освітніх просвітницьких заходів для студентів щодо специфіки навчання в аспірантурі та подальшої наукової роботи.

Висновки. Проведений теоретичний аналіз наукових джерел дозволяє нам стверджувати, що мотивація є важливою як на етапі прийняття рішення про початок наукової кар'єри, так і під час усього навчання на аспірантурі. Окрім того, було визначено, що основними соціально-психологічними чинниками, що мотивують до побудови наукової кар'єри є поінформованість про специфіку навчання в аспірантурі та наукову діяльність, підтримка наукового керівника та академічного середовища загалом, сформованість наукової ідентичності, психологічний супровід, менторська підтримка та наявність чітких професійних і фінансових перспектив.

Перспектива подальших досліджень полягає у створенні комплексної системи підтримки майбутніх дослідників починаючи з етапу підготовки до вступу в аспірантуру та протягом усього навчання, що сприятиме збереженню й розвитку наукового потенціалу держави.

Список використаних джерел

1. Головач Н. В., Осадча Т. Психолого-педагогічна підтримка аспірантів у процесі становлення як дослідників. Науковий часопис. Корекційна педагогіка. 2025. №49. С. 5-11. URL: <https://enpui.rb.edu.ua/server/api/core/bitstreams/f0bc3d18-a80e-442e-878e-2a2ec07b8905/content> (дата звернення: 16.07. 2026 року)
2. Поліщук О., Баталова Д. Чинники мотивації наукової діяльності у студентів 4 року навчання НаУКМА. 2016. С. 76-81. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/d58d8507-d33c-409f-bc99-6599db39b73c/content> (дата звернення: 16.07. 2026 року)
3. Li Q., Du X., Chen H., Zhou, X. How can graduate students' research pressure be transformed into motivation and innovative behavior? The role of graduate students' mentorship homegate (or team) support. Frontiers in psychology. 2025. №15. Pp. 01-11. URL: <https://www.frontiersin.org/journals/psychology/articles/10.3389/fpsyg.2024.1439478/full> (дата звернення: 20.07.2026 року)